

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 80/05

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 24. augusta 2005 v senáte prerokoval sťažnosť D. H., bytom Ž., zastúpenej advokátkou JUDr. J. F., Ž., vo veci namietaného porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 749/00, a takto

rozhodol:

1. Základné právo D. H., na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 749/00 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Žilina prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 749/00 konal bez zbytočných prietáhov.

3. D. H. priznáva primerané finančné zadost'učinenie 50 000 Sk (slovom päťdesiat'tisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Žilina povinný zaplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. Okresný súd Žilina je povinný D. H. uhradiť trovy právneho zastúpenia 5 302 Sk (slovom päťtisícristodva slovenských korún) na účet jej právnej zástupkyne JUDr. J. F., Ž., do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

Odôvodnenie:

I.

D. H., bytom Ž. (ďalej len „sťažovateľka“), v sťažnosti doručenej Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 4. marca 2005 namietala, že postupom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 749/00 bolo porušené jej základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Ústavný súd uznesením zo 16. marca 2005 prijal sťažnosť sťažovateľky v časti namietajúcej porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 749/00 na ďalšie konanie, vo zvyšnej časti sťažnosť odmietol pre zjavnú neopodstatnenosť.

V sťažnosti sťažovateľka okrem iného uviedla: *„Navrhovateľka D. H. podala návrh na Okresný súd v Žiline dňa 14. 9. 2000 proti žalovanému (...) o neplatnosť okamžitého zrušenia pracovného pomeru a o zaplatenie mzdy vo výške 41.412,- Sk. Podaním zo dňa 26. 2. 2001 a 25. 7. 2001 navrhovateľka žiadala o konanie vo veci a vytýčenie termínu pojednávania. Dňa 30. 8. 2001 doručila Okresnému súdu v Žiline, k rukám predsedu súdu, sťažnosť na odstránenie priet'ahov v konaní, na ktorú sťažnosť jej bolo odpovedané*

predsedom Okresného súdu v Žiline podaním pod sp. zn. Spr 2143/02 zo dňa 18. 7. 2002 tak, že v mesiacoch apríl - jún sudkyňa sústredene vykonávala úkony potrebné k prejednaniu veci a je možné očakávať efektívne prejednanie veci. Od podania žaloby, t. j. od 14. 9. 2000 doteraz bolo vo veci vytýčené len jedno pojednávanie na deň 19. 2. 2004, na ktorom pojednávaní boli vypočutí účastníci konania a pojednávanie bolo odročené za účelom vykonania dokazovania vypočutím svedkov, ktorých mali účastníci konania navrhnúť. Navrhovateľka podaním doručeným Okresnému súdu v Žiline dňa 19. 3. 2004 navrhla vypočuť svedkov označených v podaní. Od návrhu na vykonanie dôkazov podaním doručeným súdu dňa 19. 3. 2004 vo veci nebol vykonaný žiaden úkon a doposiaľ nie je rozhodnuté o návrhu sťažovateľky, ktorý bol doručený Okresnému súdu v Žiline dňa 14. 9. 2000 o neplatnosti okamžitého skončenia pracovného pomeru a mzdových nárokoch v sume 41.412,- Sk, ktorý stav sťažuje postavenie navrhovateľky na trhu práce uchádzať sa o vhodné zamestnanie s poukazom na spôsob skončenia pracovného pomeru okamžitým zrušením pracovného pomeru podľa § 53, ods. 1, písm. b) Zákonníka práce, zákonnosť ktorého dôvodu navrhovateľka v konaní namieta.“

Sťažovateľka okrem vyslovenia porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vo svojej sťažnosti požaduje, aby ústavný súd uložil okresnému súdu konať bez zbytočných prietáhov, zaplatiť jej primerané finančné zadosťučinenie vo výške 150 000 Sk a úhradu trov konania.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od konania verejného ústneho pojednávania.

II.

Z obsahu sťažnosti, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu spisu okresného súdu sp. zn. 14 C 749/00 ústavný súd zistil, že sťažovateľka 14. septembra 2000 podala

okresnému súdu žalobu o určenie neplatnosti skončenia pracovného pomeru a náhradu mzdy.

Dňa 1. augusta 2001 okresný súd doručil žalovanému žalobu na vyjadrenie.

Okresný súd 22. apríla 2002 odoslal sťažovateľke vyjadrenie žalovaného k žalobe a žiadal Okresnú prokuratúru v Žiline o podanie správy o stave trestného konania, žiadosť s rovnakým obsahom adresoval okresný súd Okresnej prokuratúre v Martine 3. mája 2002.

Dňa 10. júna 2002 okresný súd urgoval Okresnú prokuratúru v Martine ohľadne podania správy a Obvodné oddelenie Policajného zboru Martin - východ vyzval na oznámenie stavu vecí týkajúcej sa trestného oznámenia podaného žalovaným.

Dňa 12. februára 2003 okresný súd vyžiadal spis Obvodného oddelenia Policajného zboru Martin - východ.

Pojednávanie 19. februára 2004 bolo odročené na neurčito, sťažovateľke bola uložená povinnosť predložiť listinné dôkazy, účastníci konania boli vyzvaní na predloženie prípadných návrhov na vykonanie dôkazov.

Sťažovateľka 19. marca 2004 predložila listinné dôkazy a návrh na vykonanie dôkazov.

Dňa 4. apríla 2005 okresný súd nariadil pojednávanie na 30. jún 2005, ktoré bolo odročené pre nedostavenie sa svedka na 4. október 2005.

III.

Ústavný súd podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 48 ods. 2 prvej vety ústavy „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov...“

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu.

Otázku existencie zbytočných prietáhov v konaní a porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy ústavný súd podľa svojej konštantnej judikatúry (napr. II. ÚS 813/00, IV. ÚS 74/02) skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu podľa a) právnej a faktickej zložitosti veci, pričom zohľadňuje aj povahu veci a o čo ide sťažovateľovi pri uplatňovaní základného práva na súdnu ochranu, b) správania účastníka konania a c) postupu súdu.

a) Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitosť veci, ústavný súd zo súdneho spisu zistil, že v konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 14 C 749/00 ide o žalobu o určenie neplatnosti okamžitého skončenia pracovného a náhradu mzdy. Žaloby tohto typu a spory týkajúce sa neplatnosti skončenia pracovného pomeru tvoria štandardnú súčasť rozhodovacej činnosti všeobecných súdov. Z uvedených dôvodov ústavný súd konštatoval, že vec nemožno posúdiť ako právne zložitú a pri sústredenom postupe okresného súdu ju bolo možné uzavrieť bez zbytočných prietáhov v konaní. Určitú skutkovú zložitosť v doterajšom priebehu konania však možno vyvodíť z toho, že okresný súd podmienil ďalší postup vo veci zistením stavu trestného konania, ktoré zrejme súvisí s dôvodom rozviazania pracovného pomeru okamžitým zrušením.

K povahe sporu treba dodať, že ide o spor, ktorý sa týka existenčnej otázky trvania pracovného pomeru, ktorý má spravidla rozhodujúci vplyv na životnú úroveň zamestnanca. Táto skutočnosť zvyčajne nevyhnutnosť konať v takýchto veciach s náležitým dôrazom

na význam výsledku sporu nielen pre zamestnanca, ale aj zamestnávateľa a na stabilitu pracovnoprávných vzťahov.

Právnu alebo skutkovú zložitost' veci vo svojom stanovisku z 12. mája 2005 však okresný súd nenamietol.

b) Postup a úkony sťažovateľky v konaní žiadnym spôsobom neprispeli k vzniku zbytočných priet'ahov ani nevedli k spomaleniu postupu okresného súdu.

c) Tretím kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či došlo v uvedenom konaní k zbytočným priet'ahom, bol postup okresného súdu v spore. Konanie začalo doručením žaloby okresnému súdu 14. septembra 2000.

Prvý procesný úkon vo veci samej (výzva žalovanému na vyjadrenie k žalobe) okresný súd vykonal až 1. augusta 2001, t. j. po viac ako 10 mesiacoch od podania žaloby, bez toho, že by existovala zákonná prekážka takéhoto jeho postupu. Ďalší úkon okresný súd vykonal po viac než 8 mesiacoch (22. apríla 2002), keď vyzval Okresnú prokuratúru v Žiline na podanie správy o stave trestného konania.

V ďalšom období (od 3. mája 2002 do 12. februára 2003) okresný súd zisťoval na Okresnej prokuratúre v Martine, resp. na Obvodnom oddelení Policajného zboru Martin – východ stav trestného konania. Vo veci samej sa uskutočnilo pojednávanie (19. februára 2004) a ďalšie bolo nariadené na 30. jún 2005. Toto pojednávanie sa odročilo na 4. október 2005 bez toho, aby sa meritórne pojednávalo, pretože sa nedostavil svedok, ktorému bola uložená poriadková pokuta.

Posudzujúc konanie pred okresným súdom ako celok ústavný súd konštatuje, že úkony a postup okresného súdu boli podľa názoru ústavného súdu nesústreďené s dlhými obdobiami nečinnosti, ktoré posúdil ako zbytočné priet'ahy. Vzťahuje sa to predovšetkým na to, že takmer 3 a pol roka po podaní žaloby sa vo veci vykonávali len jednoduché procesné úkony a prvé pojednávanie bolo nariadené až 19. februára 2004 bez toho, aby zo

spisu okrem súčinnosti s inými orgánmi vyplynuli závažnejšie procesné prekážky takeého postupu okresného súdu. Ďalšie pojednávanie sa nariadilo až po takmer roku a pol. Tie dve obdobia sú obdobiami, ktoré možno hodnotiť ako nečinnosť, resp. činnosť s neprimeranými odstupmi na vykonanie relevantných procesných úkonov.

Z týchto dôvodov ústavný súd rozhodol, že postupom okresného súdu vo veci sp. zn. 14 C 749/00 došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

Ústavný súd vo svojich rozhodnutiach už viackrát vyslovil názor, že nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť súdne konanie, nezbavuje štát zodpovednosti za zbytočné prietahy v súdnom konaní (II. ÚS 40/97, III. ÚS 17/02). Pretrvávajúci vysoký počet vecí na občianskoprávnom úseku či značná pracovná zaneprázdnenosť zákonných sudcov, ktoré okresný súd namietal vo svojom vyjadrení, nie sú okolnosťou, ktorá by vylučovala alebo znižovala zodpovednosť súdu za rozhodnutie vo veci samej bez zbytočných prietáhov.

IV.

Vzhľadom na to, že ústavný súd rozhodol, že došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, prikázal v zmysle § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde okresnému súdu, aby vo veci sp. zn. 14 C 749/00 konal bez zbytočných prietáhov.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti žiadala o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia 150 000 Sk s poukazom na jej právnu neistotu spočívajúcu v tom, „že nie je zákonným spôsobom poskytovaná ochrana jej práv, a to nečinnosťou súdu a protiprávneho konania odporcu“.

Pri určení výšky finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal aj zo zásad spravodlivosti, ktoré v podobných veciach uplatňuje Európsky súd pre ľudské práva, ktorý

spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je predovšetkým zmiernenie ujmy v dôsledku dlhotrvajúceho súdneho konania.

Vzhľadom na celkovú dobu konania okresného súdu vo veci sp. zn. 14 C 749/00, berúc do úvahy skutočnosť, že sťažovateľka sa o predĺženie tejto doby nepričinila, a zohľadňujúc povahu veci, pozíciu sťažovateľky sprevádzanej pocitom neistoty, ako aj naplnenie princípu spravodlivosti, ústavný súd považoval priznanie sumy 50 000 Sk sťažovateľke za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

Pri rozhodovaní o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd nemohol akceptovať námietky okresného súdu v tom smere, že *„sťažovateľke nič nebránilo do rozhodnutia súdu zamestnať sa u iného zamestnávateľa aspoň po určitú dobu (...), v prípade dôvodnosti návrhu a vyhovenia žalobe má sťažovateľka právo domáhať sa aj náhrady mzdy od odporcu“*. Toto stanovisko okresného súdu nemá žiaden súvis so zbytočnými priet'ahmi v konaní a nie je podľa názoru ústavného súdu prípustné, aby všeobecný súd považoval za riešenie zbytočných priet'ahov to, aby sa účastník konania zamestnal bez ohľadu na to, že so zamestnávaním žalobcov v takých sporoch hmotnoprávna úprava priamo počíta.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Ústavný súd rozhodol o úhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd priznal sťažovateľke úhradu trov konania 5 302 Sk za dva úkony právnej služby, ktoré považoval za účelne vynaložené trovy konania pred ústavným súdom, spolu s režijným paušálom za tieto úkony (vyhláška Ministerstva spravodlivosti

Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb).

Úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 Občianskeho súdneho poriadku).